

Dragoș OBREJA

HOMO HODIE

Conceptele care ne controlează de secole

COLECȚIA
DIMENSIUNI
CULTURALE

Dragoș OBREJA

HOMO HODIE

Conceptele care ne
controlează de secole

HOMO HODIE. CONCEPTELE CARE NE CONTROLEAZĂ DE SECOLE

Dragoș OBREJA

Copyright Editura Lumen, 2019
Iași, Țepeș Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNC SIS

edituralumen@gmail.com
prlumen@gmail.com
www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT
Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiere,
scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de
transmitere, este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OBREJA, DRAGOȘ

Homo hodie : conceptele care ne controlează de secole /

Dragoș Obreja. - București : Lumen, 2019

ISBN 978-973-166-550-4

Dragoș OBREJA

HOMO HODIE

**Conceptele care ne
controlează de secole**

LUMEN, 2019

**Pagin 1 sat
goal inten ionat**

*Profesorilor și colegilor mei de la
Facultatea de Sociologie și Asistență Socială,
Universitatea din București,
pentru încurajările și sugestiile primite.*

Pagin 1 sat goal inten ionat

CUPRINS

INTRODUCERE. ESTE CARTEA DE FAȚĂ UN FEL DE „TOCĂNIȚĂ”?	11
De ce a apărut <i>Homo Hodie</i> ?	18

PARTEA I: OMUL ÎN COMUNITATE

CAPITOLUL I. OMUL ȘI GRUPUL. DE LA ORIGINILE PREISTORICE LA CELE PSIHLOGICE.	23
Suntem mai moderni dacă am trăit mai târziu?	24
Sociologul și istoricul vorbind despre modern.....	25
Noi și ei- varianta preistorico-mitică.....	27
Omul- psihologic	37
Omul- preistoric	44

CAPITOLUL II. DE CE E PERVERSĂ ISTORIA ȘI CUM NE AFECTEAZĂ ASTA?	49
Istoria depinde de geografie. Cazul Elveția	50
Omul și barierele sale	58
Noutatea împrumutului	62
Datoriile în secolul XX	65
O nouă conducere?	70
Despre oameni	74

PARTEA a II-a: OMUL PARTIZAN

CAPITOLUL III. CÂT DE MODERNĂ MAI ESTE RELIGIA?	81
Originile monoteismului	83
Cum îl abordau primii religioși pe Dumnezeu?	84
Cât de moderni au fost evreii la vremea lor cea dintâi?	85
Prin ce apare, în sfârșit, iudaismul modern?	90
Iudaismul își părăsește zona de confort teologic	92
Începutul creștinismului- modern sau nu?	93
Apariția Islamului.....	100

Modernitate în religie.....	102
CAPITOLUL IV. CÂT DE MODERN MAI ESTE ATEISMUL?	105
Religia: între teamă și curaj. Primele abordări empirice	107
Dincolo de dumnezei și dincolo de atei.....	109
A fi ateu- perioada la modă.....	113
La origine creștinismului.....	115
Oamenii se pricep de minune la invenții nemateriale	119
Ateism și religiozitate- metodologie	132
Reflecții despre ateism, astăzi.....	133
CAPITOLUL V. CUM A EVOLUAT MORALITATEA? DEȚINEM ASTĂZI O „MORALITATE MODERNĂ”?	137
Gândiri diferite, referințe diferite	140
A avea dreptate?	143
Iluzia profunzimii explicative	145
Dilemele cotidiene: la ce pericole ne expunem astăzi?	153
Etica, religia și ateismul.....	156
Judecățile cele mai frecvente	158
Religia, între binecuvântare și blestem	161
Interesele cotidiene și bogăția	165
Alternative spirituale. Spre o moralitate hindusă?	170
Moralitatea budistă	175
Spre o moralitate unanimă?	177
CAPITOLUL VI. IUBIREA ȘI EMPATIA- MODERNE ȘI INOVATOARE CU ADEVĂRAT?	179
Fundalul schimbărilor - de bun augur?	181
De ce ne căsătorim?	183
Iubire „clasică”?	192
Noile motive în iubire- perspectivă sociologică.....	194
Femeile și bărbații - biologic și social.....	199
Scurtă introducere pentru empatie.....	209
Defășarea de veșnica empatie	218
Spre o iubire utopică	220

PARTEA a III-a: OMUL ȘI PSEUDOȘTIINȚA

CAPITOLUL VII. MEDICINA ALTERNATIVĂ. CÂT DE MODERNI NE FACE HOMEOPATIA?	225
Spitalul homeopatic și spitalul clasic- două lumi.....	228
Testarea clinică a homeopatiei	230
Remedii homeopatice sau antibiotice?	234
Acum: avantajele abordării homeopatice	237
Homeopatie și dezvoltare personală	240
Nostalgia, ingredientul-cheie pentru inimi	243
CAPITOLUL VIII. ASTROLOGIA. CUM NE ÎMPIEDICĂ ZODIILE SPRE A NE CONSIDERA MODERNI?	249
Astrologia în mediul științific.....	250
Logica din spatele prezicerilor astrologice	261
O cercetare recentă	263
Considerații finale.....	268
EPILOG. SUNTEM ASTĂZI MAI MODERNI?	271
ANEXE	275
Chestionarul vizând „Astrologia”	275
BIBLIOGRAFIE	279

Pagin 1 sat goal inten ionat

Introducere.

ESTE CARTEA DE FAȚĂ UN FEL DE „TOCĂNIȚĂ”?

Atunci când timpul era mai generos cu mine, în special pe timpul vacanțelor de vară, obișnuiam să petrec timpul alături de bunica mea, într-un sat din apropiere de Bârlad. Ea, acum în vârstă de 77 de ani, nu s-a arătat a fi vreodată interesată de TV, însă am văzut-o captivată, așa cum e în fiecare an în perioada Paștelui, de filmul care descrie patimile prin care a trecut Iisus Hristos până la răstignire. Scenariul principal îl știa pe dinafară, motivul pentru care urmărea an de an acest film era altul: pe bunica mea începea să o intereseze cadrul, contextul epocii respective. Asemenea celor care urmăresc același film în repetate rânduri, revizionarea lor are loc pentru anumite cadre ce țin de detalii ignorate la vizionările precedente. Să fim serioși, dintre cei care revăd în fiecare an *Titanic* sau *Singur acasă 1, 2, 3*, mă îndoiesc că există cineva care să mai fie surprins de finalul lor. Altele sunt motivele pentru care revedem aceste filme. Ei bine, am început lucrarea de față întrucât mi-a rămas obsesiv în minte o remarcă făcută de bunica mea în timpul filmului dedicat fondatorului creștinismului. Fiind destul de vexată de sărăcia în care și-au dus traiul oamenii acum două milenii, bunica mea se mirase: „Suntem azi așa de moderni față de ei?”. Mai precis, preocuparea bunicii era aceea de a afla cât de mult am evoluat noi, *modernii*, față de strămoșii noștri din Antichitate. Folosindu-mă de sursele pe care le-am considerat a fi potrivite, mi-am propus să răspund la întrebarea bunicii.

Dacă schimbările ne fac bine sau rău, asta fusese dilema principală a bunicului meu, la care am încercat să răspund în cadrul primei mele cărți, *Dilemele Tristeții* (Art Creativ, 2018). Diferența face că răspunsul la dilema bunicului a venit din sfera

beletristicii, în timp ce răspunsul la întrebarea bunicii va veni din sfera sociologiei și istoriei sociale, prin intermediul cărții de față. Din păcate, bunicul meu nu a apucat să primească răspunsul așteptat, dat fiind faptul că în 2013 a încetat din viață (când eu aveam cincisprezece ani). Sper doar ca bunica mea să se bucure de răspunsul la întrebarea ei. Astfel, *Homo Hodie* (Omul de astăzi) încearcă să răspundă la întrebarea bunicii; fiind o întrebare în esență mult mai complicată decât s-ar crede...

Trăim, în mod cert, într-o lume caracterizată de profunde schimbări sociale. Practic este suficient să aruncăm câte o privire în orice carte de istorie avem la îndemână pentru a vedea că lumea este, în prezent, ceea ce strămoșii noștri nu și-ar fi putut imagina vreodată că avea să fie. Ce înseamnă, însă, schimbarea? Este oare de bun augur să ne considerăm moderni? Dacă da, când anume a apărut modernitatea? Cu siguranță numărul autorilor care au abordat chestiunea modernității este cel puțin de ordinul miilor, însă trebuie să ne gândim în ce măsură ni se cuvine acest drept de a vorbi despre „noi” cei moderni și „ei”, cei nonmoderni.

Lucrarea de față este structurată în trei părți mari. Prima parte, numită *Omul în comunitate*, cuprinde capitolul despre preistorie, neajunsurile psihologice și capitolul despre istorie (capitolele unu și doi), cu evenimente majore care au contribuit, de la apariția lui Sapiens până la repartizarea sa geografică treptată. A doua parte, numită *Omul partizan*, își propune să explice valorile prin care omul face anumite alegeri de afiliere/ atașament. De aceea, această parte a cărții se va ocupa de capitolele despre religie, ateism, moralitate, iubire (capitolele trei-șase). Nu în ultimul rând, a treia parte se numește *Omul și pseudoștiința*. Într-un fundal care abundă în pseudoștiințe, am decis să mă opresc asupra a două dintre ele; pseudoștiințe despre care fiecare individ a auzit mai mult sau mai puțin: homeopatia și astrologia (capitolele șapte și opt).

Erorile clasice de raționament sunt foarte frecvente. Practic, ele există zilnic și se manifestă sub forma diferențierilor dintre propriile grupuri de apartenență și cele din care fac parte „ceilalți”. Vom vedea, în capitolele acestei cărți, faptul că toate aceste diferențieri involuntare, care cel mai adesea au caracter natural și nu sunt văzute ca fiind problematice în vreun fel, datează chiar dinaintea apariției istoriei propriu-zise, întrucât genul Homo obișnuia să se grupeze cu sute de mii de ani înaintea apariției modernului Sapiens.

Îmi propun să arăt, totodată, că percepția asupra evoluției atrage după sine tendința diferențierii de ceilalți. Odată ce o ființă a intrat în posesia a ceva nou: un stup mai mare decât cel din celălalt copac în cazul albinelor, focul pentru pregătirea unei mâncări pe cinste ce nu mai avea să fie ingerată crudă, un adăpost mai sigur în savană pentru tigri, de unde vor avea un punct mai bun de vânat decât cel al leilor și, ulterior, un iPhone cu atuuri mult superioare telefonului pe care îl are vecinul de bloc, toate acestea creează și, în același timp, dezmembrează grupurile din care facem parte la un moment dat.

Vom vedea că mai toate ideile concepute la un moment dat de gândirea lui Homo a constituit prilej de separare de alții: „Noi, creștinii, îl avem pe adevăratul Mesia lângă noi, motiv pentru care credința „voastră”, a evreilor, o să apună”, iar, șase secole mai târziu: „Noi, musulmanii, suntem aici pentru a arăta că Iisus și Iahve nu mai au nici o putere”, chiar dacă, așa cum vom vedea în al doilea capitol, scopul de bază al Islamului, prin profetul Mahomed, fusese acela de a atribui puternic respect iudaismului și creștinismului, grație autorității conferite de vechimea lor.

În capitolul dedicat moralității, vom aduce în discuție anumite controverse în privința propriei persoane: suntem mai morali decât *ceilalți*? Dacă da, atunci cine sunt aceștia care se deosebesc de noi? În afară de accepția clasică a religiei, care

sunt celelalte „religii” în care credem cu toții, până și cei atei? Efectul unei comunități puternice ne controlează pe fiecare în parte, dată fiind apartenența noastră la categoria animalelor sociale. Cazurile de izolare deplină nu pot prevala în cazul indivizilor, fiindcă asta ar însemna cu siguranță o moarte prematură.

Cum rămâne cu mișcările sociale? Pe baza căror motivații și afilieri apar revoluțiile? Cine contra cine luptă? Voi aprofunda acest capitol folosindu-mă de date precise în contextul revoluțiilor din cuprinsul istoriei. Bineînțeles, voi pleca tot de la premisa pe baza căreia cred că au loc acestea: revoluția este necesară fiindcă X consideră că doar astfel poate accede la modernitate, momentan stăvilită de cotropitorul Y. Toate acestea în al doilea capitol.

Pe de altă parte, cum a evoluat iubirea? Un concept greu de aprofundat pentru sociologi și pentru istorici, date fiind accepțiile multiple pe care le-a căpătat de-a lungul timpului, iubirea este puternic influențată de progresul social, de percepția asupra compunerii familiei, de statusul social deținut și de mulți alți indicatori care, spre mirarea noastră mai mare sau mai mică, gravitează mai mult în jurul socialului decât în jurul individualului.

Totuși, anumite idei tind să ne controleze viețile mai mult sau mai puțin conștient. Pentru astfel de idei plătim uneori sume colosale fără să ne gândim la asta prea mult. Este vorba în special despre homeopatie ca practică specifică medicinei alternative, căreia îi voi dedica un capitol separat. Voi arăta cum a luat naștere, cum a reușit să capete atât de mulți susținători de-a lungul istoriei și cum a reușit asta să se îndeplinească cu faptul că ea reprezintă o simplă șarlatanie de succes. Aparent, în secolul al XIX-lea, anumite statistici chiar arătau că medicina homeopatică salva mai mulți oameni de la moarte decât medicina clasică. Destul de corect, dar este o

statistică *perversă* și voi explica asta cât mai detaliat cu putință, în capitolul aferent.

Cum am ajuns să ne încredem în zodii? Printr-o analiză sugestivă de conținut, voi încerca să explic abordarea puerilă de a ne încrede în semnele astrologice care ne controlează destinele în funcție de momentul nașterii noastre și poziția astrală de la un anumit moment. Cu toții ne știm zodiile mai în glumă, mai în serios și cu toții am citit la un moment dat dacă respectiva zodie va avea parte de o zi bună sau nu, ca să fim oarecum „puși în gardă” în caz că se ivește ceva. Mai mult sau mai puțin serios, am căutat la un moment dat compatibilități între zodii, asta constituind criterii de discuție în grupurile de prieteni, la vremea lor. Totuși, prin ce anume au reușit să se bucure de un astfel de succes? Despre succesul zodiilor vom vorbi, de asemenea, într-un capitol separat, pentru a ilustra în ce măsură aspirăm la modernitate, coordonați uneori de astfel de semne exterioare, independente de voința noastră.

De aceea, voi folosi în lucrarea de față concepte-cheie pentru a ilustra care sunt schemele cognitive prin care ne raportăm la modernitate, toate acestea urmând să releve dacă modul nostru contemporan de a vedea lucrurile este într-adevăr unul modern.

Continuarea acestui volum o puteți lectura achiziționând volumul de pe
www.editalumen.ro
www.lumenpublishing.com
sau din librăriile noastre partenere.

Dragoș Obreja (n. 19 august 1998) este în prezent student la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea din București. Autor al romanului *Dilemele Tristeții* (Art Creativ, 2018) și coautor al antologiei de proză literară *Dincolo de Venus* (2019); lucrări în care redefinirea raportului dintre progresism și conservatorism la nivel microsocial capătă un caracter prevălator. În prezent, preocupat de analiza sociologică a jocurilor video și a impactului acestora în formarea identității sociale.

“*Lucrarea de față, intitulată „Homo Hodie. Conceptele care ne controlează de secol”, surprinde anvergura sociologică a unor concepte care au modelat/modelează existența fiecăruia dintre noi, la un moment dat. În capitolul „Omul și grupul. De la originile preistorice la cele psihologice”, observăm că distincția „noi vs ei” există de milenii, încă de când o anumită formațiune prestatală încerca să se deosebească de vecinii ei, apelând la conturarea zeilor proprii. Pe acest fundal, vom vedea de ce tindem mereu să ne justificăm propriile atitudini. În capitolul despre religie, vom vedea modul în care au evoluat cele trei religii monoteiste, arătând în ce măsură fiecare s-a dezvoltat prin diferențierea față de cealaltă. Se va vedea același efect de „noi, creștinii”, avem ceea ce „ei, musulmanii” nu vor putea avea niciodată și viceversa. Iubirea este de asemenea un concept demn de luat în calcul. Până acum două-trei secole, frazele „Te iubesc! Vrei să ne căsătorim?” nu se rosteau niciodată împreună, după cum afirmă Esther Perel. Anumite schimbări apărute la nivelul structurilor sociale au făcut iubirea să devină factorul principal de selecție a partenerului. Homeopatia ca practică a medicinei alternative, deși nu la fel de veche ca celelalte concepte, a reușit printr-un context istoric favorabil să ajungă astăzi la un profit colosal. Fiindcă nu ne vine să credem că niște medicamente ar putea conține doar apă cu zahăr, obișnuim să cheltuim mii de dolari pe astfel de pastile care se anunță a fi, în anumite cazuri, miraculoase. Tot o pseudoștiință de succes este și Astrologia, preocupată să susțină că unii oameni au abilități superioare altora pe baza momentului în care s-au născut. Influența planetelor în conduita noastră conduce la formarea aceluși fals eruditism pe care îl folosim pentru a ne deosebi de ceilalți, de asemenea prin mecanismul clasic de „noi vs. ei”, care reprezintă laitmotivul acestei lucrări.*”

Autorul

